

25. 11. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nepředvídatelnost rozhodčího nálezu jako důvod jeho zrušení soudem

Rozhodčí řízení je pro své nesporné výhody spočívající především v jeho rychlosti ve srovnání s civilním soudním procesem stále častěji využívaným nástrojem řešení sporů. Na druhou stranu, věnujeme-li mu bližší pozornost, zjistíme, že jako každý jiný institut má vedle svých výhod i celou řadu nevýhod souvisejících zejména s jeho povahou jednoinstančního řízení. Jednou z nich je případ vydání rozhodčího nálezu, který, ať už částečně nebo zcela, neodpovídá průběhu řízení a důvodným očekáváním účastníků. Vzhledem k povaze rozhodčího nálezu jako prvostupňového a zároveň finálního rozhodnutí ve věci, proti němuž nelze podat opravný prostředek, vyvstává tedy otázka, zda je možné se nějakým způsobem proti takovému překvapivému rozhodnutí bránit?

Zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění (dále jen „ZRŘ“), dává obecným soudům možnost zrušit rozhodčí nálezu na návrh některého z účastníků rozhodčího řízení. Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jsou taxativně uvedeny v § 31 ZRŘ a spočívají vesměs na procesních vadách, jež se rozhodčí soud v průběhu řízení dopustil. Nepředvídatelnost postupu rozhodčího soudu je možné podřadit pod důvod pro zrušení rozhodčího nálezu uvedený pod písm. e) výše uvedeného ustanovení. Tím, že účastník řízení nedokáže předvídat další postup rozhodčího soudu a ten účastníkovi ani nesdělí, že ve věci zastává jiný názor, než který zjevně vyplývá z doposud provedené dokazování, mu tak odírá možnost řádně obhajovat svá tvrzení, případně doplňovat důkazy tak, aby byla v co nejvyšší míře prokázána právě jeho tvrzení a nikoli tvrzení protistrany. Pro předvídatelnost postupu rozhodce je důležitá i poučovací povinnost, která je ostatně jedním z nejdůležitějších institutů, kterým se realizuje součinnost rozhodčího soudu na straně jedné a účastníků na straně druhé. Tato povinnost ve vztahu k rozhodčímu řízení vyplývá z občanského soudního řádu, který se na základě ust. § 30 ZRŘ použije přiměřeně i na rozhodčí řízení.

Podle občanského soudního řádu má civilní soud, a na základě výše zmíněného i rozhodčí soud, poučovací povinnost v průběhu řízení (§ 118a) a před skončením jednání (§ 119a). Rozhodčí soud procesně nesprávně postupuje v situaci, když ukončí dokazování a rozhodne meritorně ve věci bez řádného poučení účastníků. Nemožností uplatnit řádný opravný prostředek, která je z povahy věci imanentní součástí rozhodčího řízení, je účastník v jistém směru zkracován na svých procesních právech, což se pak v konečném důsledku, po vydání rozhodčího nálezu a následném nabytí právní moci, promítne i do roviny hmotněprávní.

Otázkou nutnosti poučení účastníků v rozhodčím řízení se ve své judikatuře zabýval i Nejvyšší soud ČR, který stejně jako Ústavní soud ČR, konstatoval, že jednou z podmínek předvídatelnosti rozhodnutí (a to i rozhodčího soudu, resp. rozhodce) je mimo jiné splnění poučovací povinnosti dle §

118a a § 119a občanského soudního řádu. Poučovací povinnost je o to důležitější v případech, kdy jedna ze stran sporu neprokázala svá tvrzení, resp. nepředložila pro tato tvrzení relevantní důkazy. Jedním z takových rozhodnutí je i náleží Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, ve kterém se Ústavní soud zabýval právě souvislostí mezi předvídatelností postupu rozhodce a možným porušením rovnosti stran a rovnosti zbraní zakotvené v § 18 ZRŘ. V tomto náleží Ústavní soud mimo jiné uvedl, že:

„K upření plné možnosti uplatnění práv strany může dojít i nepředvídatelným postupem rozhodce, v důsledku něž se nebude strana moci kupř. vyjádřit ke všem relevantním skutečnostem, popř. doplnit svá tvrzení o skutečnosti, které z pohledu svého právního názoru nepovažovala za významné a jež jsou naopak relevantní z hlediska právního názoru zastávaného rozhodcem, a navrhnout k jejich prokázání důkazy. Vyloučení nepředvídatelnosti v rozhodování rozhodců je o to naléhavější, že rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční (viz § 27 RozŘ), což stranám znemožňuje alespoň následně reagovat na překvapivý právní názor. Rozhodce nemůže být pouze pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. K dosažení tohoto cíle se v civilním soudním řízení uplatňuje poučovací povinnost soudu; není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu. Poučovací povinnost rozhodce není v rozporu s povahou rozhodčího řízení, resp. jinak řečeno, ani specifika rozhodčího řízení nemohou být argumentem pro závěr, že rozhodce nemusí dbát o předvídatelnost svého rozhodování.“

Ústavní soud potřebu předvídatelnosti v rozhodčím řízení zdůrazňuje i přes jeho specifika, která ho značně odlišují o řízení před civilním soudem, a svůj názor staví na skutečnosti spočívající v tom, že není důvod pro to, aby rozhodce nemusel dbát předvídatelnosti svého rozhodování, když v rozhodčím řízení plní na místo soudu roli rozhodovacího orgánu. Porušením rovnosti stran a předvídatelnosti rozhodnutí je pak postup rozhodce, kterým není dána stranám možnost, aby se mohly vyjádřit ke všem relevantním skutečnostem a v případě, že rozhodce považuje za relevantní jiné skutečnosti, než ty navrhované jednou nebo i oběma stranami, musí jim být dána možnost se vyjádřit i k těmto a navrhnout na jejich podporu důkazy.

Nicméně je třeba mít na paměti, že pouhé formální poučení účastníků řízení podle § 118a občanského soudního řádu zkracuje účastníka na jeho právech stejně tak, jako v případě, kdy absentuje. Proto je třeba pro řádné splnění poučovací povinnosti trvat na jeho dostatečné určitosti, pokud jde o to, jaká tvrzení účastníků rozhodčí soud nepovažuje za prokázaná či za relevantní. V situaci, kdy rozhodčí soud neupozorní účastníky řízení na to, jakým směrem by měli doplnit svá tvrzení a odepře jim tak možnost vést svou argumentaci „správným“ směrem, potažmo v tomto smyslu předkládat důkazy taková tvrzení prokazující, nesplní vůči nim poučovací povinnost, čímž závažně poruší jejich procesní práva. K nepředvídatelnosti procesního postupu rozhodčího soudu se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010, v němž uvedl:

„Procesní postup rozhodce, jímž byla strana rozhodčího řízení zaskočena a z hlediska materiálního zbavena příležitosti předložit důkaz k prokázání svých tvrzení, požadavku zakotvenému v kogentním ustanovení § 18 ZRŘ rozhodně neodpovídá.“

Rozhodčí soud nedává účastníkovi možnost hájit svá práva v rozhodčím řízení, když důkazy jím předkládané nepovažuje za relevantní, na tento fakt ho vůbec neupozorní a účastník se dozví o jejich irelevantnosti pro rozhodčí soud až z odůvodnění rozhodčího náleží.

Ustanovení § 118a občanského soudního řádu, v němž je zakotvena poučovací povinnost, zní:

(1) Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je

uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

(2) Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovra právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1.

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(4)

V návaznosti na výše uvedenou judikaturu lze konstatovat, že poučovací povinnost v rozhodčím řízení reflektuje potřebu úplného zjištění skutkového stavu tak, aby bylo možné na jeho podkladě vydat rozhodnutí, které bude mít v takovém zjištění své opodstatnění. Ustanovení § 118a občanského soudního řádu má být garancí předvídatelnosti rozhodování soudů ve všech případech, tedy i v případech, kdy soud, resp. rozhodce, zastává jiný právní názor než samotní účastníci. Poučovací povinnost má mimo jiné také zajistit, aby byla zachována zásada hospodárnosti řízení a aby nedocházelo v důsledku neustálých návrhů účastníků k jeho zbytečným průtahům. V neposlední řadě reflektuje roli soudce, resp. rozhodce v řízení, který má celé řízení vést tak, aby byly zjištěny relevantní skutečnosti potřebné pro rozhodnutí.

Pro to, aby soud mohl vydat rozhodnutí, musí danou věc právně kvalifikovat. K tomu, aby mohl na tvrzení účastníků aplikovat konkrétní právní normu je potřebné zjištění skutkového stavu a následná separace právně relevantních skutečností, na jejichž základě soud provede právní kvalifikaci. Právě soudce (analogicky i rozhodčí senát) má být ten, kdo účastníky usměrní tak, aby dokazovali právě skutečnosti, které jsou pro rozhodnutí podstatné. Jen v případě, že účastník i přes poučení nesdělí všechna rozhodná skutková tvrzení, může soud učinit závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno.

„O tom, že je třeba označit důkaz k prokázání určité skutečnosti, soud účastníka poučí jen tehdy, jestliže takovou skutečnost vůbec tvrdí.“ [1]

Tím, že se rozhodčí soud v odůvodnění nálezu vypořádá se všemi pro soud nepodstatnými důkazy pouhým konstatováním jejich irelevance, aniž by v průběhu řízení účastníka poučil a upozornil na svůj odlišný názor na věc, účastníku odpírání možnost podložit svá tvrzení jinými, pro soud relevantními, důkazy.

„Soudcům jiný právní názor než je účastníkův je třeba účastníkům zpřístupnit v rovině povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, a to konkrétním poučením. Soudce je povinen vysvětlit účastníku, že jej poučuje pro případ možné jiné právní kvalifikace, uvést právně významnou skutečnost, jejíž tvrzení předpokládá soudcem uvažovaná (zamýšlená) skutková podstata, a vyzvat účastníka, aby sdělil svou skutkovou verzi této právně významné skutečnosti a označil důkaz (jestliže se tak již nestalo) k jejímu prokázání.“ [2]

Rozhodčí řízení trpí procesní vadou, když rozhodčí soud nevyzve účastníka k doplnění svých tvrzení, nepoučí ho, v čem má svá tvrzení doplnit, a nepoučí ho o procesních následcích nesplnění. Stejná situace je i ta, kterou předvídá ust. § 118a odst. 3 ve vztahu k důkazní povinnosti účastníků ve vztahu k důkazům prokazujícím jejich tvrzení. V případě, že účastník navrhl důkaz, který soud považuje za zcela nezpůsobilý prokázat daná tvrzení, musí o tom účastníka poučit.

„Tato poučovací povinnost dopadá též na případy, kdy účastník navrhl důkazy, pomocí těchto důkazů

však nebylo nic zjištěno, a měl by kvůli tomu prohrát spor (neboť neunesl břemeno důkazní). V takovém případě je třeba poučit jej podle § 118a odst. 3, tedy aby označil potřebné důkazy.“ [3]

JUDr. David Řezníček, LL.M.

Mgr. Jana Židzиковá

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

U Černé věže 66/3
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247

Fax: +420 383 839 361

e-mail: recepce@reznicek.cz

[1] Bureš, Drápal, Krčmář, Mazanec, Dlouhá, Fiala, Holejšovský: Občanský soudní řád, 7. vydání, 2006. s. 548.

[2] Tamtéž, s. 548 - 549.

[3] Tamtéž, s. 549.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)

- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)